

veac nou

ORGAN AL CONSILIULUI GENERAL A.R.L.U.S.

12 pagini — 1 leu

**AT pentru cele
patru temperamente**

De ce imaginația?

**Noi orientări în
tratamentul diabetului**

**Cu taxiul prin...
junglă**

**Micile oaze
de imunitate**

**O explozie
în noapte**

26

ANUL XXVI
(1319)

26 Iunie 1970

— Ura! Am luat examenele!

Cine nu știe azi că pentru soluționarea problemelor pe care le ridică știința modernă omul nu se mai poate bizui exclusiv pe o „minte sănătoasă”? El mai are nevoie de ceva, de o mare putere de a visa. Trăsătură exclusiv umană, poate cea mai umană din toate. Uneori visarea omului, imaginația lui

trezese la o viață nouă generații întregi și determină evoluția societății. N-a fost care tradus în viață vizual despre ce-valorul zburător?! Visurile utopiștilor n-au intrat, oare, în tezaurul ideilor revoluționare?!

Documentar

DE CE IMAGINAȚIA?

Dar ce este, de fapt, imaginația? Să fie talentul de a afla rapid și exact, atunci când este nevoie, analogii și paralele? Capacitatea de a vedea lucrurile într-un fel nou, de a descoperi la ele trăsături care altora nu li se impun? Să fie puterea de a te desprinde de realitate și a te scufunda într-un univers al visării?

Și una, și alta, și cealaltă, și cu siguranță încă ceva pe deasupra. Dar ce legătură există între aceste noțiuni? Iată o întrebare la care nu s-a aflat încă răspuns. Poate garanta cineva, de pildă, că dacă un om înclină spre visare, el va ști și să descopere ceva acolo unde alții nu văd nimic? Nimeni nu a dovedit încă până acum acest lucru. Prin urmare, nu putem afirma că ar exista o teorie a imaginației. Ceea ce nu împiedică, însă, cibernetică să solicite imperios o asemenea teorie. Un cunoscut specialist în construcția așa-numitelor mașini cugetătoare afirma recent că atâta timp cât mașinile nu vor putea să-și formeze imaginea unui cal înaripat sau a unei sirene, — va însemna că ele nu gândesc și că nu vor gândi nici în viitor.

Să ne oprim deocamdată la o singură manifestare a imaginației, anume la capacitatea omului de a „vedea” imaginile unor lucruri pe care nu le are în față în momentul respectiv și de a încheia aceste imagini fără a lua în considerare realitatea.

● Arsenalul cerebral de Imagini

Noțiunea de imagine a căpătat în ultimul timp dreptul de cetățenie în știință. Să urmărim, de pildă, o pisică de experiență care, când aude în apropiere un tăcănit ritmic, deschide îndată ochii. După un timp, însă, reacția la acest excitant îi dispare și animalul cade în obișnuita-i somnolență. Dar când tăcănitul se întrerupe brusc, pisica deschide din nou ochii. De ce? Nu cumva din cauză că a dispărut excitantul? Înseamnă deci că în creierul pisicii s-a format o imagine a mediului încon-

ceea ce decurge din ceea ce fac. Prin urmare, materialul necesar imaginației umane este sorbit din arsenalul cerebral de imagini. În afară de experiența personală, fiecare om are o uriașă experiență socială: cunoaștem viața altor oameni — contemporani și strămoși — am citit cărți, am văzut filme, am ascultat povestiri orale.

Dar atunci când omul extrage din memorie o imagine nu înseamnă încă că a declanșat imaginația, ci numai o amintire. Și atunci se ridică întrebarea: de ce a fost extrasă o imagine sau alta din memorie și cum privește în acel moment omul realitatea? Și încă o chestiune: în ce raport se află cu realitatea imaginea extrasă?

Ținărul ofițer Romașov din nuvela lui Kuprin „Duelul” își închisese, de pildă, în timp ce traversează în pas de marș piața orașului, că are o înfățișare extrem de îngrijită, că e curajos, că are

nire de care nu scapă prea ușor. Dar dacă mediul „nu-i îngăduie” să-și realizeze obiectivul? În acest caz el e realizat în imaginație.

Așa se explică și drama lui Romașov. El avea, cum se spunea mai de mult, o fire poetică — era delicat și sensibil, gata să împărtășească celor din jur nenorocirile și bucuriile sale, avea o fire blândă și privea lumea cu ochi de copil mirat. Firește, ținărul ofițer ar fi vrut ca aceste trăsături ale firii sale să nu fie măcar disprețuite. Dar mediul în care trăia el prețuia cu totul alte „valori”. Delicatețea era socotită în concepția celor din preajma lui o trăsătură rușinoasă, bunătatea — caraghioasă, naivitatea era plasată la hotarul cu inteligența relativă. Ei prețuiau în schimb brutalitatea, abilitatea și dorința de a parveni. Voința de a rămâne el însuși fi pricinuia lui Romașov numai necazuri, dureri, care l-au im-

șit că le seacă inspirația au părăsit, de altfel, situații confortabile, au pornit în călătorii obositoare, s-au expus de bunăvoie la tot felul de lipsuri și primejdii, în speranța că harul cereș va coborî din nou asupra-le.

Cunoscutul neurolog francez T. A. Ribaud a ajuns la un moment dat la convingerea că „orice sentiment se întrupează într-o idee”. Emoțiile au o sumedenie de expresii „trupești” — risul sau plinsul, moleșeala sau vioiciunea mișcărilor, accelerarea pulsului, creșterea procentului de adrenalină din sânge etc — dar și o expresie „spirituală”, sub formă de fantezii. Ultimul cuvânt trebuie subliniat, dat fiind că este vorba de fantezii și nu de simple raționamente sau calcule logice. Această legătură a vieții emoționale a căpătat în psihologie denumirea de „dubla expresie a emoțiilor”.

O problemă nesoluționată, deci un obiectiv nerealizat, naște de fiecare dată un sentiment. Sentimentul stimulează fantezia, cu alte cuvinte își găsește o a doua expresie sub forma fanteziei. Iar când omul își reprezintă în propriul său „teatru cerebral” o anumită scenă, se liniștește, fie chiar și pentru puțină vreme, atenuează acțiunea distructivă a unor sentimente apăsătoare.

Dacă lucrurile stau însă într-adevăr așa, înseamnă că imaginația este un izvor de bucurii. Dar de ce la unii oameni ea este „bogată” iar la alții „săracă”? Fără îndoială, în această situație intervin într-o anumită măsură factori ereditari: marea mobilitate a proceselor nervoase, un temperament aprins, „inflamabil”. Trebuie cunoscută, însă, și condițiile în care a fost educat un individ sau altul. „Obiceiul” de a da friu liber imaginației poate fi — se știe — dezvoltat și cu ajutorul jocurilor pentru copii, al basmelor, al povestirilor auzite de la adulți, pe care copiii îi urmăresc „cu gura căscată”. Mai târziu intervin profesiile, mediul, cultura care contribuie și ele la dezvoltarea imaginației. Dar dacă capacitatea de a visa este foarte utilă scriitorului, ea poate juca feste inginerului.

Deci, trebuie sau nu trebuie dezvoltată imaginația? Întrebarea nu e de fel ușoară. Când întreg bagajul interior al omului se compune exclusiv dintr-o fantezie bogată iar structura logică a gândirii sale, dorința de a acționa, universul intereselor sale nu sînt prea evaluate, avem de-a face cu un visător și nu rareori un mincinos — se știe că există minciuni „dezinteresate”, dictate de necesitatea de a da friu liber imaginației. Când imaginația este însă bine „acordată” cu celelalte trăsături de caracter cum sînt voința, curiozitatea, dirigența, înclinația spre fantezie, ea devine nu rareori o însușire prețioasă. Iar omul este dator s-o apere pentru a nu o pierde cu anii. Căci fantezia îl poate desprinde pe om de universul lucrurilor, dar îi deschide în schimb și căi nebănuite spre universul ideilor.

documento.

documentar docum
rentar documentar de
documentar documenta
mentar documentar docu
ar documentar documenta
umentar documentar docu
ar documentar documenta
umentar documentar docu

Vista la care poate fi ușor dezvoltat „obiceiul” de a da friu liber imaginației

● frumusețe irezistibilă, dar, deodată, tresare la auzul unei interpelări brutale. Și își dă seama că a ieșit din rind și că acest fapt l-a înfuriat pe comandant. De ce se întâmplă asemenea lucruri?

● Veșmintul necesităților

Oamenii au mii de necesități. În imaginea pe care și-o fac despre ei înșiși necesitățile apar, probabil, ca dorințe, tendințe, imbolduri confuze sau evidente. Necesitățile trebuie luate într-o accepție largă: ele sînt firești ca foamea și setea sau superioare ca nevoia de a fi respectat de alții, de a avea prestigiu sau de a învinge dificultăți, de a rezolva probleme care nu se lasă ușor soluționate. Prin urmare, există pe de o parte necesități, iar pe de altă parte posibilități ale mediului. Din această confruntare creierul deduce neconștient un „obiectiv” sau altul.

Obiectivul trebuie interpretat astfel: sînt dispus să fac un anumit lucru și nu altul, să sesizez o situație și nu alta, să mă împotrivesc unei anumite măsurii și nu alteia. Dar această „dispoziție” nu este întotdeauna sinonimă cu o hotărîre sau intenție. În mod curent, omul înțelege cu întîrziere motivele unor fapte ale sale. După cum trebuie să amintim că la această înțelegere ajung numai indivizii înclinați spre o auto-analiză imparțială. Or, aceasta este o trăsătură foarte rar întâlnită.

O dată stabilit, obiectivul trebuie „realizat”; el trebuie înfăptuit prin intermediul unor acțiuni în mediul real. Dacă acest lucru nu se întâmplă, omul e dezorientat, cuprins de tristețe și mi-

boldit spre visare. El realiza în imaginație ceea ce viața nu-i oferea.

Așadar, de ce reînviau în amintirea lui Romașov imagini din cărți citite, din întâmplări văzute? De ce și-a imaginat el că e un fermăcător ofițer care stîrnește admirația unanimă? Pentru a realiza necesitatea-i stringentă de a fi prețuit, respectat. Dar cum privea el realitatea în acele clipe? Romașov se desprindea literalmente de ea, realitatea înceta să mai existe sau era învăluită în ceață. Care sînt, însă, raporturile dintre imaginile visate și tabloul real? Acest raport rezultă din reacția comandantului... Ceea ce satisface imaginația vine în contradicție cu realitatea.

După ce am văzut cele de mai sus putem conchide ferm: da, omul înclină spre visare.

● Cum s-a născut calul înaripat?

Nu așa s-au născut oare și miturile care au dăinuit peste veacuri? Străvechea imagine a calului înaripat a satisfăcut, probabil, o necesitate a omului. Cel care a făurit-o cel dintîi a „văzut-o” cu siguranță atît de limpede, încît a uitat de tot ce-l înconjură. Unul din bogății „protectori” ai lui Van Gogh i-a refuzat o sumă mizeră și a făcut acest lucru în mod conștient, „pentru artă” cum spunea el. Cruzimea acestui om e greu de iertat, dar raționamentul lui era cum nu se poate mai evident: să-l lase pe pictor să sufere, să se zbată între probleme mari și mici pentru ca obiectivele care nu-și găseau rezolvarea în realitate să-și caute realizarea în imaginație, să-i sugereze noi capodopere. Mulți pictori sau poeți care au sim-

furător care, firește, a inclus și tăcănitul. Noua situație — fără tăcănit — nu mai corespunde imaginii formate, din care cauză intervine reflexul exprimat prin „ce se întâmplă?”, adică avem de-a face cu o reacție de orientare. De unde putem conchide că nici animalele nu reacționează numai ca niște automate la stimulii mediului exterior.

Într-adevăr, toate fapăturile au o experiență anterioară și, mulțumită ei, și imaginea propriei lor ființe, a ceea ce le înconjoară, a ceea ce se poate întâmpla și a ceea ce urmează să facă, a

Actualitatea
Actualitatea actualit
Actualitatea actualit
Actualitatea actualit
Actualitatea actualit
Actualitatea actualit
Actualitatea actualit

AUTOMOBILE

412

La raliul Londra-Sidney (16 000 de kilometri), participanții sovietici au con-

Noul „Moskvici”

curat cu „Moskvici”-uri obișnuite, care nu se deosebeau deloc, cel puțin în exterior, de binecunoscutele mașini de acest fel. Dar sub vechea caroserie bătea o inimă nouă, mai rapidă, mai puternică, care a permis sportivilor sovietici să cucerească un loc patru, mai mult decât onorabil.

După acest succes, uzina producătoare a hotărât să echipeze noile „Moskvici”-uri care au început să iasă de pe banda rulantă la începutul anului 1970 cu noul motor, care trecuse atât de bine formidabilul test. Acest motor are o putere de 85 c.p., care poate imprima mașinii o viteză de 150 de kilometri pe oră. Vitezele mari cer însă și măsuri de siguranță suplimentare. Un număr de profile metalice din interiorul mașinii au fost astfel înlocuite cu piese din material plastic flexibil. Toate mașinile au fost înzestrate cu dispozitive pentru adaptarea de centuri de siguranță etc.

În același timp, desenatorii și proiectanții au procedat și la o sumă de modificări ale aspectului exterior. Au schimbat luminile de semnalizare și au lungit partea din spate a mașinii, ceea ce conferă acum acesteia nu numai mai multă eleganță, ci și un spațiu sportiv pentru bagaje.

În momentul de față Uzina de automobile de mic litraj din Moscova produce 100 000 de „Moskvici”-uri pe an. Peste doi ani vor fi terminate însă noi spații de producție — pentru instalarea de noi benzi rulante, noi ateliere de

piese și o nouă vopsitorie, precum și o mare pistă de încercare. Când toate acestea vor intra în funcțiune se scontează că uzina, care se va întinde atunci pe o suprafață de 95 de hectare, va putea produce anual 200 000 de mașini.

Mikael Hemberg, un ziarist de la revista de specialitate suedeză „Teknikens World” (Lumea tehnicii), a cerut să încerce personal mașina înainte de a scrie ceva despre ea. S-a urcat deci la volanul unui „Moskvici-412”, pus la dispoziție de reprezentantul firmei sovietice exportatoare și s-a lansat într-un periplu de 1 200 de kilometri prin regiunile cele mai accidentate din nordul Suediei. Într-un raliu, concurenții caută să cruțe cât pot mai mult motorul. În asprul test de două zile prin nordul Suediei nu era însă în joc numai satisfacerea unei ambiții sportive, ci dorința de a supune mașina la cele mai severe încercări, spre a vedea dacă poate fi recomandată cu toată încrederea cititorilor revistei. La început eram convins — a scris după aceea Hemberg — că această călătorie se va sfârși brusc, că va trebui să mă întorc la Stockholm remorcat sau chiar în cabina unui vehicul de remorcare. Dar cu fiecare sută de kilometri străbătuți, am început să cred tot mai ferm că mașina va rezista. Nu gonia prea tare, dar lin și regulat. Accelerarea și frînarea nu-mi dădeau nici o bătaie de cap. Totul funcționa normal, deși mașina arăta de parcă umblam cu ea prin infern. (Într-adevăr, ar fi fost greu de imaginat o comportare mai nemiloasă din parte-mi). Ba mă spune, chiar, că după câteva ore de încercări istovitoare, avea o mai bună ținută de drum. Numai noi, pasagerii, eram literalmente zdrobiți de oboseală”.

Concluzia lui Hemberg: „Putem con-

se știe, descoperită, pentru prima oară, la începutul secolului nostru, de Wegener care a avut cel dintâi intuiția giganticului fenomen care provoacă modificări profunde ale scoarței terestre, mișcând continentele, lărgind mări, despărțind insule. O sumă de afirmații ale lui Wegener s-au dovedit apoi a fi — și nici nu se putea altfel, dat fiind stadiul cunoștințelor de atunci — nu intru totul conforme cu realitatea, dar bazele edificiului teoriei sale au rămas în picioare până astăzi.

Expediția de care am amintit a găsit nu numai dovezi incontestabile despre migrația Polului sud, ci a ajuns și la concluzia că, tot în vremea aceea, adică acum 450 de milioane de ani, America de sud era încă unită cu Africa, împreună cu care alcătuia un singur continent.

Probele găsite sînt de mai multe feluri. Cele mai elocvente sînt albiile vechilor ghețari. E vorba de imense văi ce prezintă falii paralele care au uneori zeci de kilometri lungime. Au fost identificate depozite sedimentare foarte evidente și au fost găsite deltele nisipoase ale vechilor riuri care coborau din ghețari. Alte probe au fost furnizate, în fine, de liniile magnetismului terestru al rocilor și de investigațiile radioactive făcute asupra fosilelor de trilobiți sau ale faunei minore caracteristice climei reci.

La expediție au participat specialiști din U.R.S.S., S.U.A., R.F. a Germaniei, Suedia, Polonia, Olanda, Anglia, Franța, Danemarca, Algeria și Brazilia.

PROBLEME ȘI SOLUȚII

Centrarea instantanee a lentilelor

O deosebită importanță pentru ameliorarea vederii o are — se știe — centrarea lentilelor în rama ochelarilor, dat fiind că ele au repere optice ce trebuie să ocupe, în raport cu ochiul, o singură poziție, menită să asigure confortul vizual. Chiar numai un decalaj de 1 mm în raport cu centrul pupilei are drept consecință o distorsiune a razelor luminoase dăunătoare vederii. Dar misiunea opticienilor s-a complicat și mai multă o dată cu moda și progresele făcute de stilisti. Obligați să taie lentilele după forma monturilor, — deci uneori în forme geometrice foarte complicate — ei trebuie, totuși, să respecte riguros reperele optice individuale recomandate ca: miopie sau presbiție, forma feței și a ochilor etc. De aproximativ o jumătate de secol este utilizat în acest scop un aparat numit pupilometru, care execută în parte măsurătorile necesare; de atunci metoda n-a mai cunoscut nici o evoluție.

nerea unui document fotografic a subiectului echipat cu montura, fără lentile, pe care și-a ales-o din colecția oferită. Documentul, obținut instantaneu grație sistemului fotografic Polaroid, este imediat folosit într-un alt aparat revoluționar Posimatic, un fel de cameră luminoasă care permite suprapunerea lentilelor ce urmează a fi montate și a fotografiei solicitantului. În felul acesta opticianul poate decide centrarea optimă, avînd reunite toate elementele necesare: ochii, montura, lentilele și mai cu seamă poziția lor relativă unele față de altele.

Dificultățile biruite în punerea la punct a noii metode de înregistrare a reperelor optice sînt lesne de înțeles dacă ținem seama de precizia și rigurozitatea pe care trebuie să le ofere documentul fotografic, de faptul că ochelarii moderni sînt înclinați și nu plani și că fotografia trebuie făcută într-un timp record.

LA ORDINEA ZILEI

Sarea apelor

Omul extrage de multă vreme sarea din apa de mare. În Egipt, Grecia, Roma, China, în Scoția și vechea Rusie sarea era obținută prin evaporarea apei în cazane ținute pe foc. Această metodă era foarte răspîndită mai cu seamă în nordul Rusiei, unde este atestată încă din secolul al XI-lea.

Cristale de mare

Oceanul mondial conține circa 38 milioane de miliarde tone de sare dizolvată în apă. Rezervele sale sînt deci atât de mari încît ar putea asigura consumul omenirii pe mai bine de un miliard de ani, chiar dacă s-ar renunța la extragerea sării din zăcăminte și la soluțiile de sare scoase din adîncurile Pămîntului prin intermediul sondelor.

De altfel, o treime din sarea de bucătărie necesară populației întregului glob se și extrage din apa de mare. Țări ca S.U.A., India, Italia, Franța, Anglia obțin din ocean cantități considerabile de sare, iar Japonia furnizează jumătate din extracția mondială. În Liban, o mare parte a litoralului pare un imens mozaic din pătrate și dreptunghiuri, de 8 și 10 metri pătrați: este zona în care sarea se extrage prin evaporare.

În momentul de față se folosesc câteva procedee de obținere a sării de bucătărie din apa de mare. În țările cu climă caldă și uscată este utilizată mai ales această metodă. Pe țărmul mării se construiesc bazine speciale în care apa din mare e adusă prin niște canale prevăzute cu ecluze. În unele locuri ea este pompată. Soarele încălzește apa din bazine care se limpezește și se purifică de particulele suspendate în ea. Apoi este pompată în bazine de dimensiuni mai mici și adînci de 30-40 cm. Aici apa „se descotorosește” și de sulfat de calciu (gips). După ce volumul apei scade pînă la o zecime din volumul inițial, ea este trimisă în alte bazine și mai mici și cu aproximativ aceeași adîncime. Fundul acestor bazine este acoperit cu plăci de gips luat din bazinele anterioare și presat pentru a-l face impermeabil. În aceste ultime bazine se depune în sfîrșit sarea de bucătărie. Cînd stratul de sare are 4-6 cm, soluția rămasă este trimisă din nou în mare. Stratul de sare format mai e lăsat să se usuce un timp la soare, după care e scos și depozitat sau expediat consumatorilor. Prin acest procedeu se obțin circa 1,5 tone de sare de bucătărie din 1 000 metri cubi de apă de mare.

chide cu toată certitudinea că nu există în lume multe mașini care ar rezista la o asemenea „călătorie de probă”.

CE SE DISCUTĂ

Polul sud in... Sahara

Acum patru sute cincizeci de milioane de ani, Polul sud se afla în Sahara! O expediție internațională care a străbătut Marocul, Mauritania, Algeria și regiunile meridionale ale Libiei, Ciadul și Nigerul a adunat dovezi care certifică că în ordovicianul superior partea centrală și sudică a Saharei era o imensă întindere de ghețuri, așa cum e astăzi Antarctica.

Migrația polilor fusese atestată prin studii și cercetări ceva mai vechi, dar pînă acum nu se stabilise că Polul sud s-a aflat în Sahara.

Migrația polilor este consecința unor fenomene complexe, în mare parte încă neexplicate, care determină înghețarea Pămîntului și așa-numita „derivă a continentelor”. Această derivă a fost,

— Cînd ai să te hotărăști dragă, să-mi cumperi o lampă de birou? Desen de V. Voevodin

Recent, în ajutorul opticienilor a venit, însă, un nou aparat care, după părerea specialiștilor, va revoluționa vechile metode de înregistrare a reperelor. Într-adevăr, Centromatic permite obți-

Elena Mazanik

O EXPLOZIE ÎN NOAPTE

Cum a fost ucis „Comisarul general” von Kube

Într-o dimineață din toamna anului 1943, o scurtă știre a făcut ocolul întregii lumi: „Geneva, 22 septembrie, TASS. La Berlin s-a anunțat oficial că noaptea trecută a fost ucis la Minsk Kube, „comisarul general” german al Belorusiei, care prin singeroasele-i represalii asupra populației beloruse și prin jafurile sale și-a cîștigat, după cum se știe, sinistra faimă a unuia din cei mai crunți călăi hitleriști”.

A doua zi, „Krasnaia Zvezda” a publicat un articol al lui Ilya Ehrenburg: „... Pentru milioane de oameni — a scris Ehrenburg — războiul înseamnă durere, singe, moarte. Pentru Willy Kube războiul a fost o întreprindere avantajoasă. Cînd jefuitorii s-au repezit la pradă, domnul profesor de științe umaniste, consilierul comercial Wilhelm Kube, a smuls o halcă grasă: a căpătat Belorusia. El a expediat de acolo pîne și chibrituri, sticlă și manufactură. N-a disprețuit nici chiar dantelele țărănești... A trimis în Germania noi eşaloane de sclave... La Rudobelka, Kube a ars două sute de femei și copii. Dar nu i-a ajuns atât; La Karpilovka a dat pradă focului 700 de oameni. La Minsk funcționau tot timpul trei spinzurători. În timpul stăpînirii lui, Kube a executat circa 100.000 de oameni... Credea că mai avea de trăit încă mulțimi ani în această legendară țară. Dar belorușii au gîndit altfel...”

Berlinul urlă în gura mare: „Cine l-a ucis pe domnul comisar general?” Poporul l-a ucis. Intreaga noastră țară îl salută pe răzbuñătorul anonim. El e vestitorul justiției!”

Cine a fost autorul atentatului ?

Într-o noapte, la un detașament de partizani au fost aduse cu căruța două femei din Minsk. A doua zi partizanii au „oficiat” o slujbă veselă „pentru pomenirea” odiosului Kube. Dar în afară de comandantul și de comisarul detașamentului, nimeni nu știa că tocmai femeile care veniseră în cursul nopții în depărtata lor tabără și așteptau acum avionul spre a pleca la Moscova, le prilejuiseră această mare bucurie.

Kube fusese urmărit din primul moment și pretutindeni. Partizanii beloruși îl condamnaseră de la început la moarte. Dar multă vreme el izbutise să se fofleze, să scape de urmăritori. De aceea s-a hotărît ca sentința să fie executată acolo unde Kube era normal să nu se teamă pentru viața lui, cu alte cuvinte în casa în care locuia.

Casa, transformată în fortăreață, era împrejmuită cu un gard solid, avînd deasupra o rețea de sîrmă ghimpată prin care trecea un curent de înaltă tensiune. De-a lungul împrejmuirii făceau de gardă zi și noapte soldați înarmați cu puști automate. Iar o dată cu căderea întinericului accesul în strada aceea și pe toate arterele vecine era interzis; pe ele patrulau pînă în zori tancuri.

Kube era nervos și medicii îi recomandasera lumină albastră și bromură. Călăul se temea de orice, de zgomot ca și de liniște. Se temea de oameni. Dar ființa de care ar fi trebuit să se ferească cel mai mult izbutise să pătrundă în casa lui. Kube însuși îi deschisese ușa...

Despre extraordinarul act de curaj al acestei femei s-a scris mult. S-a turnat un film și a văzut lumina rampei o piesă. De multe ori am încercat să mi-o imaginez pe Elena Mazanik ascunzînd la piept, chiar lingă inimă, mina destinată călăului. Cum și-ar fi putut el închipui că femeia aceea cu față frumoasă și delicată, cu ochi visători și sprincene negre, parcă trase cu penelul, va executa, fără să ezite, sentința pe care poporul o dăduse călăului său ?

„Elena Mazanik, în vîrstă de 26 de ani, nu izbutise să se evacueze. Cu ajutorul unor prieteni intrase îngrijitoare la cazinoul Comisariatului general. Era o muncă oribilă. Căci, în afară de curățenia în încăperi, trebuia să spele hainele pline de singe care se aduceau după razii și represalii. Apoi, spălată și călcată, îmbrăcămîntea era expediată în Germania. Era o muncă cumplită, insuportabilă. Cîte lacrimi de neputință și minie vărsase deasupra albiei, cite gînduri nu-i trecuseră prin minte, cite planuri îndrăznețe de răzbuñare nu urzise în sufletul ei !

Dar și mai greu i-a fost să-i servească pe călăi cînd „a fost avansată” în funcția de chelneriță a singerosului cazino. Acolo veneau membri ai detașamentelor de represalii care, încălzîți

al Uniunii Sovietice, activa într-adevăr în ilegalitate și că și dînsa se întreba în sine ea dacă eu eram un om de nădejde, dacă n-am să șovăi în momentul hotărîtor ? Bănuielile mi s-au risipit, însă, în clipa cînd am mai luat legătura cu o partizană, Maria Osipova, mai tîrziu distinsă și ea cu titlul de Erou.

În timp ce discutăm am ajuns pe strada Engels, în preajma unei case nu prea mari, luminoase.

— Aci s-a petrecut întîmplarea despre care vă vorbeam, mi-a spus Elena Grigorievna.

„După ce s-a mutat în casa aceea, familia Gauleiterului căuta să angajeze numai oameni foarte siguri, bine verificați, iar Elena, care ocupa pe atunci locul Tatianei Kalita, își dădea toată silința să intre sub pielea soției lui

încă de pe urma „operațiilor”, se lăudau unii altora cu cruzimile lor. Îți îngheța singele în vine cînd auzai toasturile rostite în cinstea celor care uciseseră mai mulți oameni. Cel mai mult se toasta însă pentru Gauleiterul von Kube, favorit al Führerului și locțiitorul lui în Belorusia. Încă de atunci s-a gîndit Elena să-l ucidă pe călău. Dar cum ? Trebuia să ia legătura cu partizanii, ceea ce a și făcut cu ajutorul Tatianei Kalita, fostă femeie de serviciu la Kube și alungată pentru că nu inspira încredere. Și astfel, într-o zi la Elena a venit o fată, pe nume Nadia Troian...

— Povestiți-mi cum s-au petrecut lucrurile, am rugat-o pe Elena Grigorievna Mazanik, cu care am avut prilejul să mă întîlnesc de curînd.

— O, foarte simplu, mi-a răspuns ea zîmbind. Am lucrat parcă prin telepatie: gîndurile mi-au fost descifrate de la distanță. Din primul moment Nadia mi-a propus să-l ucid pe von Kube. Cred că nu mai trebuie să spun că am acceptat imediat, căci era exact lucrul pe care îl doream și în vederea realizării căruia mă pregătisem sufletește de mult. Mărturisesc însă că în clipa aceea mi-au trecut prin minte tot felul de gînduri. Dar dacă Nadia nu era omul drept care se dăduse ? Dacă fusese trimisă de Gestapo ? La acest gînd inima mi-a înghețat. Puteam eu să știu atunci că temerara fată, acum Erou

Kube și a copiilor acestuia. Progeniturile călăului erau demne de părintele lor; tot timpul își băteau joc de slujnică, dar aceasta îndura totul cu zîmbetul pe buze. O singură dată însă a fost cît pe ce să-și piardă cumpătul, să explodeze. Iată cum s-au întîmplat lucrurile.

Elena abia terminase de spălat rufe și începuse curățenia. Tocmai atunci s-a dezlănțuit însă o ploaie torențială și Elena a fugit în curte să strîngă rufe de pe sîrmă. În grabă uitase să închidă geamurile și mai uitase că Kube avea pe biroul lui, așezat chiar lingă fereastră, un portret al Führerului. Cînd și-a adus aminte a intrat în birou și a găsit portretul într-o băltă de apă. Kube spumega de furie. Bătea din picior și urla :

— Vezi, vită, ce-ai făcut ?

— O, sârmanul meu Führer, a exclamat Elena plîngînd.

— Nu-i al tău, tu ești o vită rusească, a răcnit Kube și a pus mina pe pistol. Elena și-a pierdut controlul. Pe birou se afla un *presse-papier* greu. Și deși privirea i s-a oprit numai o fracțiune de secundă asupra-i, Kube i a ghicit gîndul.

— Ai vrut să mă uci ? a întrebato el uluit.

— Cum puteți spune așa ceva ? s-a văitat printre hohote femeia.

Kube și a tras mina de pe pistol...

reportaj,
reportaj reportaj,
portaj reportaj repor
taj reportaj reportaj re,
reportaj reportaj reportaj
ortaj reportaj reportaj repo
j reportaj reportaj reportaj
ortaj reportaj reportaj repor
aj reportaj reportaj reportaj

Mina din coș

Repetata lor întrebuintare a făcut să ne obișnuim cu cuvinte ca : eroism, curaj. Dar ia încercați să vă imaginați că nu dînsa ci dumneavoastră v-ați afla în fața odiosului călău. Că dînsa, ci dv. ați purta ascunsă la piept o mină și că imediat ce călăul va ieși din casă, va trebui să intrați în dormitorul lui și să ascundeți mina în pat.

Mina i-o adusese Elenei Maria Osipova. În timp ce o aducea într-un coș, acoperită cu frunze de merisor, Maria dăduse peste o patruză. „Arată ce ai în coș”, îi ordonase șeful patrulei. Apoi începuse să cîntăbăiască prin frunze. O clipă, și totul s-ar fi dus de ripă.

— Ce faceți ? țipase atunci Maria. Îmi stricați toată salata. Cine o să mi-o cumpere strivită ? rostise ea, după care întinse neamțului niște bani, iar acesta o lăsase să plece.

Maria o vizitase pe Elena ca să cumpere, chipurile, de la dînsa o pereche de pantofi. Se „țirguiseră” vreo patruzeci de minute, în care timp îi dăduse Elenei mina și indicații cum s-o folosească.

— Pereții camerei mele erau subțiri, își amintește Elena Grigorievna. Trebuia să vorbim în șoaptă, căci într-una din camerele alăturate locuia un polițist, iar în cealaltă un vecin care nu era nici el de încredere. În acest timp, sora mea, Valentina, cînta cît putea de tare și încerca să mă convingă să vind pantofii. În cele din urmă am terminat ce aveam să ne spunem și ne-am așezat pe pat, încercînd să verificăm dacă nu cumva mina pe care o vîrîsem sub saltea se simțea. Căci exact aceeași operațiune trebuia s-o repet a doua zi.

A doua zi dimineața, înainte de a porni pentru ultima oară spre casa lui Kube, Elena a vîrit mina în geanta-i neagră păstrată acum la Muzeul Mare-lui Război pentru Apărarea Patriei din Minsk însoțită de următoarea explicație ; „În această geantă a transportat E. G. Mazanik, printre posturile hitleriste din preajma casei lui Wilhelm Kube, mina care l-a aruncat în aer, în septembrie 1943, pe călăul poporului belorus”. Dacă tentativa reușea, ea trebuia să fugă cu o mașină care urma s-o aștepte, împreună cu Maria Osipova, lingă un scuar. Dacă nu izbutea, avea asupra ei o fiolă cu otravă.

Cînd a ajuns în sfîrșit la destinație, Elena și-a schimbat rochia, a ascuns mina în sin și și-a legat deasupra șorțul. Așa a umblat toată ziua, cu spaima în suflet că mina va exploda înainte de vreme.

A fost o zi de coșmar. Cu mina lipită de inimă și-a făcut obișnuitele treburi, continuînd să zîmbească. În timp ce făcea curățenie în biroul lui Kube, acesta a intrat la un moment dat în încăperea. A cercetat-o cu o privire fugară, glacială, din care cauză Elenei i s-a părut că mina de două kilograme cîntărea cel puțin cincisprezece. Și de ce îi bătea atât de tare inima ? Ah, da, acum era minată. Mecanismul minei trebuia să se declanșeze exact la ora 2 noaptea, dar ei i se părea că explozia avea să se întîmple chiar atunci, în clipa aceea. Dar dacă se putea întîmpla așa ceva, atunci trebuia să se apropie cît mai mult de călău, ca să-l extermină și pe el. Cumplite clipe, pe care nu le va uita niciodată !

Mă plimb cu Elena Grigorievna Mazanik prin Minsk, orașul ei natal, literalmente renăscut din cenușă, și-i admir străzile largi, piețele spațioase, și-rurile de case zvelte. Trec pe lingă noi sau ne ies înainte tineri frumoși, veseli, care din fericire nu știu ce-i războiul și care s-au obișnuit să-și vadă orașul natal numai așa cum e acum, liniștit, însoțit.

Lev Arkadiev

INTERVIU

Succesul unei foste cenușărese

Întîi a fost cenușăreasă: a dat examen la școala de teatru Șciukin și a căzut. Convinsă că nu are ce căuta printre muze, Alla Demidova s-a înscris la Facultatea de științe economice a Universității din Moscova. Dar nu și-a dobîndit și liniștea o dată cu carnetul de studentă. Ceva o împingea spre fructul oprit. Luîndu-și inima în dinți și spunîndu-și: „Dar dacă totuși...”, s-a prezentat la teatrul studentesc pe care îl conducea triumviratul Alexei Arbuzov, Valentin Plucek și Roland Bikov. „Dar dacă totuși...” n-a fost să fie. Explicîndu-i-se că este total lipsită

de aptitudini profesionale, i s-a tăiat pentru a doua oară calea spre scenă.

Dar al doilea insucces a îndirjit-o. Și sfîrșitul a devenit un început. Alla Demidova a înțeles că trebuie să facă ceva pentru a-și dovedi sieși și altora voința, dorința, capacitatea de a fi actriță. Și s-a făcut efectiv actriță pentru a arăta că poate.

În 1960 a fost primită la școala Șciukin, aceeași care o respinsese cu cîțiva ani înainte. În 1964, a urmat spectacolul de absolvire și angajarea, cu întreaga clasă, la noul teatru înființat pe Taganka și condus de Iuri Liubimov, fostul profesor.

După mama din „Omul cel bun din Siciuan”, Elmira din „Tartuffe”, Vera din „Un erou al timpului nostru”, Marilyn Monroe din „Antilumi”, a luat-o în primire cinematograful. În așa măsură încît într-un singur an, 1968, a făcut cinci filme.

Cenușăreasa a devenit Prințesă, o prințesă a teatrului și filmului sovietic — V-ar plăcea să jucați ceva total diferit de rolurile dumneavoastră de

arta
ca arta arta
arta arta arta
arta arta arta arta
ta arta arta arta arta
arta arta arta arta arta
ta arta arta arta arta arta
arta arta arta arta arta

pină acum? De exemplu o femeie bună, dulce și tandră?

— Sigur că da. Poate că nu un caracter în stare pură, ci un soi de sinteză. De altminteri acesta și este genul de roluri pe care le prefer. În piesa lui Priestley „Scandaloasa legătură dintre domnul Kattie și doamna Moon” o joc pe englezoaica Dehlia Moon, orgolioasă și neîmblinzită la început, bună, sensibilă și tandră în final. Sper că ceva asemănător va fi și rolul din filmul „Sora Alionușka”, al cărui scenariu se scrie special pentru mine. Eroina, ziaristă și crainică la televiziune, este o femeie inteligentă, energică și delicată.

— Cu care regizor vă place să lucrați?

— Cu cel care acceptă egalitatea totală în creația artistică.

— Și cu ce actori?

— Cu cei care nu uită că nu sînt singuri pe lume.

— În ce țări v-ar plăcea să călătoriți?

— În Japonia, ca să pescuiesc caracatițe, în Anglia, ca să văd Tamisa și Turnul, la Paris, ca să mă duc la Luvru și în Montmartre.

— Care-i orașul dumneavoastră preferat?

— Moscova, bineînțeles. Aici m-am născut, aici îmi trăiesc viața. Îmi plac străduțele ei liniștite, casele vechi încărcate de istorie și, alături, zborul vertiginos al secolului XX.

— Filmele preferate?

— „Visul” de Mihail Romm, „Serioja” de Danelia și Talankin, „Copilăria lui Ivan” de Andrei Tarkovski, „Luminile orașului” de Charlie Chaplin.

— Dar în muzică ce preferați?

— Îmi place Skriabin și puțin Bartok.

— Aveți un vis pe care îl știți irealizabil?

— Da. Să-l văd pe Innokenti Smoktunovski pe stradă. Am jucat cu el în trei filme, dar nu ne-am întâlnit niciodată „în civil”. Acestea sînt paradoxurile cinematografului.

— Ați rămas credincioasă științelor economice?

— Da. Predau economia politică la școala de teatru Șciukin.

— Unde vă petreceți de obicei concediul?

— În împrejurimile Moscovei. Toamna, cînd se scutură frunzele și cade bruma. Cînd peste tot e o mare, mare liniște. Ca și cum întregul univers ar fi alături de natură în tristețea ei. E o frumusețe extraordinară, de nespus.

— Ce vi se pare esențial în viață?

— Munca și... tot munca.

Valentin Kozișin

FILMUL DE ANIMAȚIE

Arta prin intermediul căreia vom comunica cu marșienii...

Cu prilejul Festivalului internațional al filmului de animație, care se desfășoară zilele acestea la Mamaia, criticul Serghei Asenin, participant la festival, autor al unui volum dedicat problemelor filmului de animație, în curs de apariție la editura „Iskusstvo”, ne-a împărtășit cîteva reflecții despre acest gen al celei de a șaptea arte.

Posibilitățile artistice ale filmului de animație presupun o mult mai mare varietate de genuri și de stiluri decît cele cu care se operează azi. Foiletonul, epigrama, parodia, pamfletul, de pildă, sînt încă insuficient reprezentate deși, înarmat cu „brișul” satirei, filmul de animație ar putea juca un rol important în combaterea manifestărilor străine de morală, ideologia, modul nostru de viață. Elementul științifico-fantastic este și el deficitar. Regizorii și desenații îl folosesc încă extrem de rar. Astfel, filmul de animație n-a pătruns pînă acum în lumca personajelor lui Hoffmann, unul din cei mai mari fantști din istoria artelor. După cum filmul de desene animate sau de păpuși ar avea enorm de cîștigat, după părerea mea, dacă ar apela la creația unui alt fantast, de data aceasta contemporan, mă refer la Ray Bradbury.

Ca să folosesc expresia lui D. Hallas, filmul de animație este un gen artistic care abia își dezvoltă posibilitățile.

În plus, mulți graficieni și pictori din zilele noastre, printre care și Picasso, recunosc că un artist care își însușește tehnica filmului de animație se poate adresa unui public foarte larg, pe care nu l-ar putea recruta cu ajutorul unei galerii de tablouri.

În momentul de față filmul de animație își pune probleme din ce în ce mai îndrăznețe, dovedind că are suficiente mijloace pentru a trata teme atît de importante ca lupta pentru pace ori afirmarea unor înalte principii etice. În fața acestei situații avem, oare, dreptul să credem că filmul de animație e sortit doar să amuze sau să dea lecții de bună purtare, în loc să-l socotim o artă de sinteză generatoare de idei cu profundă semnificație? Evident, nu. Filmul de animație nu se mai află undeva la periferia intereselor sociale. Filmul de animație sovietic, de pildă, se orientează spre teme și personaje de autentic interes pentru epoca în care trăim. De altminteri, menirea acestui gen al celei de a șaptea arte este tocmai de a prelua și prelucra ceea ce apare și se dezvoltă în toate ramurile artei (ale artei plastice în primul rînd), dar și în teatrul de păpuși, pantomimă, teatru de estradă, circ etc.

Anatole France, scriitorul meu preferat, spunea că două-trei trăsături de creion ale unei caricaturi pot exprima mai mult adevăr decît o întreagă galerie de tablouri încremenite în saloanele aristocratice. Socotesc că această afirmație se potrivește de minune artei laconice și accesibile a filmului de animație. Mai mult, socotesc că această artă creează simboluri atît de elocvente, încît nu este exclus ca în viitor pămîntenii să recurgă la acest limbaj spre a comunica cu locuitorii altor planete.

Serghei Asenin

REFLECTOR

● Cîntăreafa de muzică ușoară Patty Pravo flirtăază cu cinematografia. Frumusețe e, populară e, atunci de ce n-ar călca și ea pe drumul pe care merg mai toți cîntăreții italieni? Mina și Mîlva fac teatru, Rita Pavone, Gigliola Cinquetti, Gianni Morandi, Adriano Celentano au devenit în egală măsură și vedete de film. Se pare că publicului îi face deopotrivă plăcere să-i audă și să-i vadă.

● După un Goya lituanian — Donatas Banionis — un Goya spaniol — Francisco Rabal, Ducesa de Alba, mama lui nemuritoare, va fi Claudia Cardinale.

● Actorul american Rock Hudson a ajuns în fața aparatului de filmat fiindcă era frumos. Apoi s-a descoperit că are talent, iar recent s-a descoperit că are și o voce extraordinară, întinsă pe trei octave. Luîndu-și-o în serios, Rock Hudson urmează lecții de canto și intenționează să interpreteze un musical.

● Charlie Chaplin, care a implinit 82 de ani, a declarat că vitalitatea lui e consecința unei reguli de fier: „Munca înseamnă tinerețe”. Drept care, mai face un film avînd ca interprete pe fiicele sale Victoria și Josephina.

● Actrița Zora Danon lucrează la prima traducere în italiană a piesei lui Ostrovski „Inimă fierbinte”. „Ostrovski — a declarat într-un interviu actrița traducătoare — este unul dintre pușinii scriitori ruși ai timpului său care nu scria în dialectul petersburghez, adică în limba elegantă, ci în cel moscovit, care era limba vorbită”.

TEATRU

Nunta lui Pușkin

Pe scena teatrului leningrădean care îi poartă numele, Pușkin și-a făcut apariția într-o piesă de Iuri Svirint „Toamnă la Boldino”. Vijetios și aerăbător, cu mișcări brusce și o plastică de mim, el a ieșit din secolul 19 pentru a-și retrăi viața într-un spectacol din secolul 20.

Pușkin se înfățișează spectatorilor într-o epocă grea pentru el: 1830, toamna, în ajunul însurătorii sale cu frumoasa Natalia Goncarova. Poetul este foarte îndrăgostit și dorește cu ardoare căsătoria, dar asupra lui s-au abătut tot felul de neplăceri: afaceri bănești incurcate, amenințatoarea grijă a lui Nicolai I, permanenta supraveghere polițienească, disprețul strivitor al Curții. Incit tema principală devine nu dragostea, ci lupta interioară a lui Pușkin care își alege un nou drum în viață, înțelegînd prea bine că de-aici încolo va trebui să răspundă nu numai de el, ci și de soarta familiei pe care

Pușkin, o excepțională realizare a actorului Iuri Rodionov

vrea să și-o întemeieze. Îi este foarte foarte greu în aceste zile ale toamnei 1830. Tulburat, bîntuit de gînduri contradictorii, el scrie faimoasa scrisoare către șeful poliției petersburgheze, prîvitoare la căsătoria lui. Situația lui, relațiile cu tronul sînt atît de delicate, încît viitoarea soacră nu se grăbește să-i acorde mina fiicei. Poetul e gata să accepte un compromis. Dar totul în el se revoltă împotriva dezgustătoare, umilitoarei necesități de a cere aprobarea autocratului pentru dragostea lui. Conflictul piesei devine astfel un conflict moral al eroului ei care aruncă o sfidare regimului lui Nicolai și a cărul muză, după dureroase frămîntări, va ajunge să cînte, ca și mai înainte, „fără să se teamă și fără să aștepte lauri”.

Inițiativa de a aduce pe scenă figura lui Pușkin marchează un moment în activitatea teatrului leningrădean. Spectacolul a fost pregătit cu grijă, eforturi și o mare îndrăzneală artistică. De aceea nici nu-i de mirare că este foarte controversat. Dar fie că vin să aplaude, fie că vin ca să aibă ce critica, spectatorii umplu sala de pe bulevardul Nevski, iar criticii combat de pe o baricadă sau de pe cealaltă.

Metoda camerei ascunse

Desen de E. Maskina

tehnica
tehnica tehnica
tehnica tehnica tehnica
tehnica tehnica tehnica
tehnica tehnica tehnica
tehnica tehnica tehnica
tehnica tehnica tehnica

se interesează însă de moleculele „efemere” nu de dragul lor, ci pentru că văruiesc că multe reacții chimice, dacă nu chiar toate, se desfășoară cu ajutorul acestor „intermediari”.

Cum „procedează” moleculele sensibile la lumină? Când molecula absoarbe o cantitate de lumină, unul din electronii ei trece la un nivel de energie superior sau în stare zisă excitată. Ajunsă astfel nestabilă, molecula va încerca să scape, prin diverse mijloace, de energia în exces. De obicei, excitația electronică se transformă în energie vibratorie (respectiv în vibrații ale atomilor moleculei) care este eliberată apoi sub formă de căldură. Așa se întâmplă, de pildă, cu un acoperiș de carton gudronat într-o zi însorită. O altă posibilitate a moleculei excitată este să devină fluorescentă, adică să emită o radiație cu o lungime ceva mai mare decât cea a radiației excitante. Aspectul albastru pe care-l capătă apa de chinină în lumina soarelui e un exemplu de fluorescență; excitația e produsă de radiația ultravioletă invizibilă a Soarelui.

A treia modalitate prin care o moleculă excitată poate scăpa de energie este să se transforme din punct de vedere chimic. Pentru moment se cunosc bine numai cele mai simple reacții fotochimice. În fine, o a patra cale este să-și risipească energia, dar în acest caz se întâmplă să fie ruptă în bucăți. Fenomenul se numește fotoliză și are loc numai atunci când energia cuantelor absorbite depășește energia legăturilor chimice care țin laolaltă componentele moleculei. Energia necesară pentru fotoliza majorității moleculelor simple se află în domeniul razelor ultraviolete.

Cea mai importantă reacție fotolitică din natură este cea care dă naștere „păturii” de ozon din atmosfera superioară. Producția ozonului (O₃) începe cu fotoliza moleculelor de oxigen (O₂) atunci când acestea din urmă absorb puternic radiațiile ultraviolete de o anumită lungime. Atomii de oxigen eliberați astfel se recombinau sau reacționează cu alte molecule de oxigen și atunci formează ozon. Absorbând, la rândul lui, raze ultraviolete, ozonul este fotolizat (dând O₂ și O) sau contribuie la încălzirea atmosferei. Între sinteza și fotoliza ozonului se stabilește un echilibru dinamic.

Chimiștii au și introdus în practica industrială o serie de procedee bazate pe fotoliză. Astfel, iradiind cu ultraviolete clor și hidrogen se inițiază o reac-

ție în lanț (care continuă apoi singură), de formare a acidului clorhidric. La fel se obțin acidul bromhidric și hidrocarburi bromurate. Avantajul metodei fotochimice este că produsele formate sînt „imune” la lumina ultravioletă. Prin expunerea clorurii de vinil la clor, în prezența radiației ultraviolete, rezultă un material plastic mai rezistent la căldură decât cel netratat, din care se fabrică țevi de apă caldă.

Încă de acum câteva decenii se constata empiric că anumiți coloranți sensibilizează unele substanțe la acțiunea razelor ultraviolete sau chiar a luminii vizibile (de pildă, filmele fotografice acoperite cu halogenuri de argint plus un colorant). Cunoșcînd astăzi complicatul mecanism de producere a acestei fotosensibilizări, chimiștii încearcă să pătrundă într-un domeniu în care natura s-a dovedit mare expertă. În mod normal, bioxidul de carbon și apa sînt perfect stabile în prezența luminii solare. Dar în frunzele plantelor, clorofila, care este un colorant, mediază, sub influența luminii, o serie de reacții chimice care disociază bioxidul de carbon și apa și apoi le recombinau componentele sub formă de zaharuri și amidon. Visul fotochimiștilor este să găsească un colorant — sau sensibilizator — care să declanșeze aceleași reacții într-un sistem lipsit de viață. Sînt șanse ca un asemenea sistem să fie mult mai simplu decât o celulă vie, deci realizabil.

FIZIOLOGIE

Genetică și mediu ambient

În funcție de vîrstă, de sexul său, de climat, de locul unde trăiește, de natura muncii sale, de obiceiurile alimentare omul prezintă niște puncte slabe care pot deveni tot atîtea focare de implantare a unui cancer. Schema de mai jos arată, de pildă, în funcție de sex, repartiția diverselor tipuri de cancer, așa cum a fost stabilită ea recent. Se poate vedea, de pildă, cum cancerul pielii, aflat adeseori în legătură cu condiții de muncă care cer o expunere prelungită la soare, este răspunzător de 22% din cancerurile masculine, față de numai 13% la femei, cum cancerul plămînilor lovește în 17% din bărbați, care au reputația de a fuma mai mult, și numai 4% din femei.

Statisticile de acest fel, întocmite pe baza unor anchete epidemiologice organizate în multe țări pentru descoperirea factorilor cancerigeni, au menirea să atragă atenția asupra formelor de cancer de care sînt amenințate anumite categorii de populație, să le depisteze în fazele incipiente și să le prevină cînd e posibil.

S-a constatat că natura cancerelor variază în funcție de împrejurarea că o țară este mai dezvoltată sau nu, de faptul că locuitorii ei beau alcool, fumează, sînt supuși la dezechilibrări alimentare; în felul acesta s-ar putea concepe că o acțiune de educație sanitară combinată cu măsuri de depistare în masă ar contribui într-o anumită măsură la micșorarea frecvenței maladiilor.

Cancerul esofagului este, de pildă, mai frecvent la bărbați decât la femei și e mai răspîndit în Franța și Elveția, țări unde se consumă mult alcool. În Japonia și Chile, țări în care se înre-

gistrează cele mai frecvente forme de cancer stomacal, se consumă foarte multe băuturi calde, mari cantități de pește afumat și se constată adesea carențe vitaminice.

Pe de altă parte, leucemia este mult mai frecventă în țările bogate, foarte dezvoltate și specialiștii se întrebă dacă nu cumva de vină ar fi poluarea chimică, consecință a dezvoltării industriale.

Aceste date și altele similare sînt de cel mai mare interes, cu atît mai mult cu cît Organizația Mondială a Sănătății socotește că 50% din cazurile de îmbolnăviri de cancer ar putea fi acum vindecate dacă tumoarea ar fi descoperită la vreme.

— Comunică la centrul spațial că avem greutăți cu întoarcerea; am tras după mine ușa modulului și broasca s-a închis pe dinăuntru.

ARHEOLOGIE

Cu 2500 de ani înainte de Sumer

În Iugoslavia, la Lepenski Vir a fost descoperit cel mai vechi oraș european, ale cărui vestigii, pur și simplu, i-au răscolit pe arheologi; rapoartele analitice pe care aceștia le-au prezentat recent aruncă o lumină atît de neașteptată asupra urbanismului preistoric european, încît revelațiile făcute au convins autoritățile să ia urgente măsuri de salvare a acestei străvechi așezări amenințate acum de apele Dunării, în urma construcției barajului de la Porțile de Fier.

Lepenski Vir a cunoscut înflorirea acum 8000 de ani, deci cu 2500 de ani înainte de Sumer și începuturile istoriei, ceea ce a făcut să fie repus în discuție ideea că civilizația europeană a preluat din Orientul Apropiat regulile propriei sale evoluții. O primă privire aruncată asupra locului dă impresia că Lepenski Vir este un banal campament preistoric, ca atîtea altele. Dar savanții nu s-au înșelat. Suprapunerea straturilor de cultură, urbanismul planificat, admirabilul „protorealism” al sculpturilor atestă că, spre deosebire de vînătorii și pescarii din paleolitic și din cea mai mare parte a mezoliticului, locuitorii lui Lepenski Vir au optat categoric pentru viața sedentară, care a exercitat o influență binefăcătoare asupra vieții sociale și a artelor. Această aglomerație umană, protejată de o pădure densă și povîrnișuri stîncose a fost construită într-o plajă-luminis, în preajma vârtejului collector de pește de la Lepena pe Dunăre, care a fost multă vreme principala cale de acces.

Acum cîva timp, s-a stabilit că civilizația descoperită comportă trei straturi culturale, cel mai tînăr datînd de acum 4850—4700 ani. Recent, săpăturile au scos la lumină cel mai adînc strat în care oamenii de odinioară au luat hotărîrea preistorică de a întemeia un oraș european, numit astăzi după regiune Proto-Lepenski Vir, primul pe care istoria ni-l descoperă din negurile ei. Sondînd solul, cercetătorii au ajuns la concluzia că Proto-Lepenski Vir are 80 de secole și că cea mai veche civilizație a fost absolut izolată și lipsi-

tă de raporturi exterioare, fiind dezvoltată de un tip europoid robust, o variantă a Cro-Magnonului. Începînd din 1968 și pînă acum un grup de arheologi iugoslavi s-a străduit să reconstituie străvechiul oraș, așa cum l-au conceput și construit întemeietorii lui. Primul plan reprezintă o fațadă orientată spre malul arcuit al Dunării, iar cel posterior peretele abrupt al unei coline. Vlceaia, în formă de potcoavă, în care a fost amplasată așezarea indică de la prima vedere intențiile constructorilor care, întocmai ca niște arhitecți moderni, au hotărît să ridice un oraș ale cărui clădiri să imite fidel, dar la scară redusă cadrul natural în care trebuiau amplasate. Așa cum construirea unei case începe prin trasarea temeliiilor, urbanisții preistorici au făcut eforturi pentru limitarea spațiului ce urma a fi ocupat de oraș. Încă atunci începuse, deci, să se construiască nu în funcție de capricii, ci de teren. Datorită respectării stricte a acestei concepții arhitectonice, vlceaia nu apare ca o zonă pe care s-a construit împrăștiat, ci ca un corp izolat, ca un volum delimitat în care se intră prin porți strîmte dinspre nord și sud. În același timp, dispunerea meșteșugită a caselor a permis deschiderea în centru a unui spațiu liber, care corespunde cu piețele publice de azi. Acolo se ridica o casă centrală, cea mai mare din oraș, flancată de alte două care jucau, probabil, un rol deosebit în viața socială. Acesta era nucleul orașului, în funcție de care au fost amplasate toate celelalte construcții și orientate toate căile de comunicație, pe care arheologii le-au comparat cu străzile moderne.

În ce privește construcțiile propriuzise, suprastructura lor din lemn era încrustată într-o masă de piatră robustă unită printr-un mortar identic cu cel de astăzi. Solul era apoi acoperit cu un strat subțire de lenciuială roșietică și albă, care ferea de umezeală. Configurația bazei construcțiilor este trapezoidală ceea ce denotă, socotesc cercetătorii, cunoștințe matematice precise. Casele nu aveau pereți verticali, ci o formă aducînd cu cea a cortului actual, cu intrarea dispusă în mijlocul fațadei, baza cea mai largă a trapezului.

Economia la Lepenski Vir era caracterizată prin cules, vînătoare și pescuit, dar nu-i exclus să se fi practicat și forme arhaice de agricultură și creștere

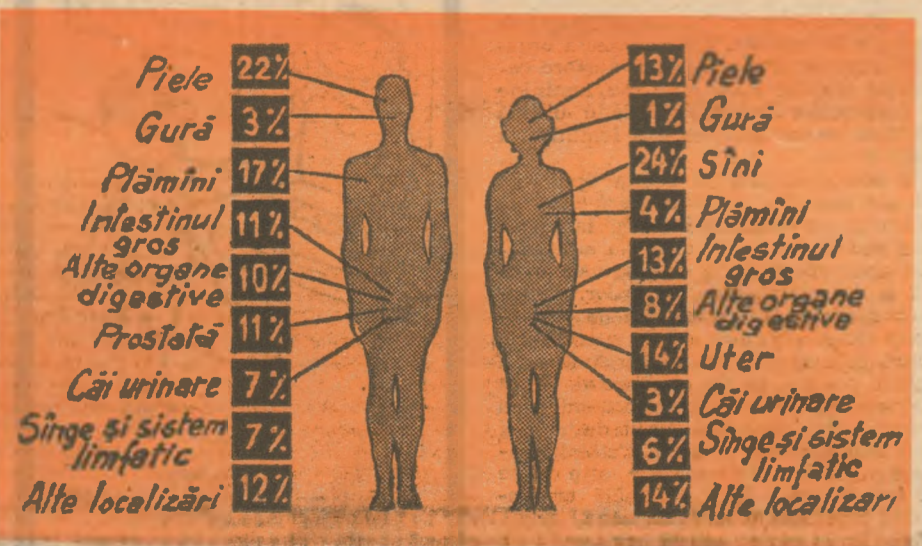

Șantierul de la Lepenski Vir

a vitelor, care să fi servit de bază „revoluției neolitice” care se anunța. Membrii comunității erau, se pare, subordonați autorității unui șef, ales probabil în funcție de avere sau, mai probabil, de prestanță fizică, cunoștințe și abilitate. Cercetătorii mai sînt de părere că pietrele de riu sferice implantate în parte în solul caselor ar putea corespunde unui simbol solar, mai cu seamă că în unele cazuri sînt ornate cu motive evocînd razele astrului zilei. În ce privește frizele triunghiulare care înconjoară vetrele, ele ar putea reprezenta legătura simbolică între cei vii și strămoșii lor.

Și încă un fapt care a atras atenția: în multe locuințe au fost descoperite măciuci lungi de 25—30 cm, podoabe din piatră și os precum și ceramică datînd de aproximativ 7500 de ani. Aceste descoperiri sînt o enigmă pentru arheologi, care pînă acum credeau că tehnica pămîntului ars este mult mai recentă.

K. Alexandrov

Poșta medicului

Ing. V. PAPADIMA — Tohan (Brașov): Orice boală de piele fiind prin excelență obiectivă ne este greu să ne facem o părere după descrierea dv. subiectivă. Dacă fiind gravitatea aparentă a afecțiunii dv., trebuie să vă internați într-un spital de specialitate, eventual într-o clinică universitară.

SILVIU IONESCU — Sibiu: Vă mulțumim pentru aprecierile adresate revistei noastre. 1) Nudismul nu are nici o legătură cu ceea ce credeți dv. Soarele nu are un efect local, ci general, în-deobște cunoscut. 2) Bromura de calciu, de sodiu, de potasiu are un efect sedativ, inhibitor în sfera sexuală. Dozele mari de clorură de sodiu (sare de bucătărie) îi diminuează efectul.

ASTRID — Constanța: 1) Să sperăm că o dată trecută această fază de acces și... exces, veți trage singură învățămintele necesare. 2) Da, aveți dreptate, în problema aceasta omul nu e prea iubit de aproapele său. 3) Abuzul de carbune medicinal poate duce la tulburări caracteristice pentru lipsa de vitamine din grupul B. 4) În ce privește uleiul de parafină, excesul poate fi dăunător. Nu va fi luat după mese, deoarece extrage o cantitate importantă de vitamine conținute în alimente. E preferabil să se ia cu 2-3 ore înainte de mese.

R. V. — Brașov: 1) Este posibil să fie vorba de sechele poliomielitice. În acest caz, nu e de mirare că nu se găsește un remediu. Iar noi ca medici, nu vă putem spune decât că neplăcerile dv. sînt totuși preferabile unor paralizii. 2) Pigmentația postcicatricială se vindecă greu. Dar cum este localizată pe uneri, există leacuri... vestimentare.

T. E. București: În faza aceasta tratamentul nu poate fi decât paliativ. De ce nu încercați totuși o internare a soțului dv. într-o clinică?

MARCEL IESANU — București: Ne-a părut bine că v-am reîntilnit în vrafal de scrisori. În problema epuizării rapide a revistei, singura soluție este (deocamdată) să vă abonați, Emisiunea T.V. (regretăm!) nu am urmărit-o. Le va face desigur plăcere și redactorilor de acolo să primească o scrisoare de la dv. Puteți face Testolent, o injecție la 25 zile, asociat cu cure de vit E 3/zi 15 zile lunar. Despre varice vom publica un articol.

Prof. DUMITREANU ION — Riu-de-Mori (Hunedoara): Vă mulțumim pentru aprecieri. Din scrisoarea dv. deducem că accidentul pe care l-ați suferit este totuși consecința diabetului și hipertensiunii, care, deși „echilibrate”, pot afecta vasele oculare. Cu un regim rațional și un tratament susținut sîntem convinși că veți reuși să „stăpîniți” și această complicație. Nu avem nimic de adăugat la foarte judicioasa schemă terapeutică pe care o urmați.

P. I. MARIAN — București: Mai greu; totuși, dacă veți urma tratamentul, unele rezultate se vor observa și în această direcție.

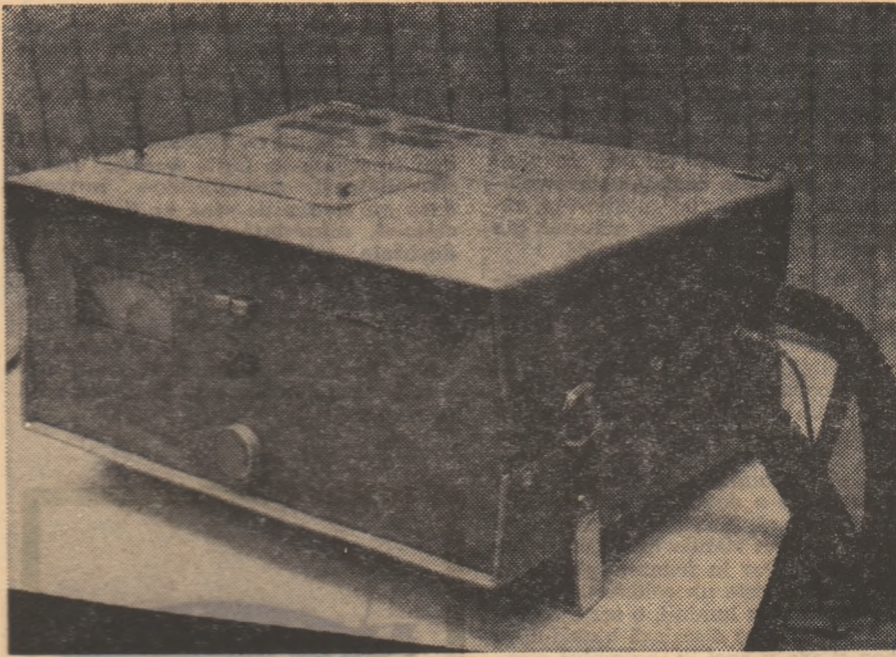
DANA BOGDANA — Cluj: 1) Nu credem că e nevoie de atîtea operații de chirurgie estetică pentru a obține „retușările” dorite. Cu un machiaj bine realizat puteți obține aceleași efecte. Vă recomandăm pentru asta o broșură recent apărută în colecția Caleidoscop. „Din secretele frumuseții: machiajul”, din care cităm o maximă care se adresează de fapt bărbăților: „Frumusețea are ca efect anihilarea simțului nostru critic și învingerea rezistenței noastre” (Bergson). 2) Analiza secreției vaginale e în limite normale. Dar... Pentru că există un „dar”. Chiar la femeile perfect sănătoase pot fi întâlnite microorganisme care în anumite împrejurări pot deveni patogene. Izolarea unor astfel de germeni în sine nu este suficientă însă ca să considerăm că e vorba de o infecție. 3) Incubația în rufe este de 10-12 zile (minimum 9 zile, maximum 14 zile). Această perioadă este asimptomatică. 4) Nu e mult. Pitagora a fost cel care a lansat deviza că secretul tuturor lucrurilor stă în măsura lor. Asta pentru că ne-ați declarat că vă plac maximele.

I. CONSTANTIN — Mihăești (Hunedoara): 1) Polidulin nu e incompatibil cu antibioticele. Dimpotrivă, se recomandă frecvent asociat. 2) Hematodulin este un medicament stimulent central, antidepresiv și tonic general. Nu e contraindicat în ateroscleroză și hipertensiune, unde ar putea fi chiar util pentru combaterea unor simptome. 3) Bacilii gram pozitivi sînt cei care sînt evidențiați la microscop printr-o colorație specială. „Pozitiv” nu se referă la „prezența” sau „gravitatea” lor. Dimpotrivă, cei din spută sau din secreția vaginală, care sînt „pozitivi”, sînt considerați floră bacteriană normală. Bacilii gram negativi sînt numiți astfel în funcție de aceeași colorație microscopică.

S.M. — Sibiu: 1) Tuberculoza nu e ereditară. 2) Nu este adevărat nici că se moștenește o predispoziție la tuberculoză. Soția dv. va naște copii perfect sănătoși, care vor evolua normal dacă vor fi vaccinați și supravegheați de dispensarul TBC. 3) Nu e chiar așa. Nu adoptați sloganul lui Kodak: „Dv. apăsați pe buton, noi facem restul!” Omul nu e o mașină!

LAVINIA SENCU — București: Adresați-vă unui specialist endocrinolog.

(Continuare în pag. 11)

Aparatul sovietic „Pulmafon-1” stabilește permeabilitatea bronhiilor

Foto: APN

TERAPEUTICĂ

Noi orientări în tratamentul diabetului

Diabetul zaharat este o tulburare metabolică complexă produsă de scăderea cantității de insulină secretată de pancreas care nu mai permite utilizarea normală a zahărului (glucozei) din organism, ceea ce duce la creșterea zahărului în sânge (glicemie) peste limitele normale (80—120 g/1000 ml sânge) și la apariția zahărului în urină (glicozurie).

Cauzele care fac să fie tulburată secreția de insulină sînt multiple și nu vom aminti aici decît obezitatea — cauză nu numai a diabetului zaharat, ci și a aterosclerozei, hipertensiunii arteriale, varicelor, herniei etc. — supralimentarea cu dulciuri și unele afecțiuni ca pancreatitele, colecistita calculoasă, alcoolismul etc. ca fiind cele mai frecvente în etiologia bolii.

În ce privește, însă, tratamentul se știe că un diabetic corect tratat poate atinge aceeași medie de viață ca și un om sănătos. Principala conduită de tratament constă însă în regimul alimentar corect și în înlocuirea lipsei de insulină. Regimul alimentar trebuie să fie rațional, să cuprindă adică toate principiile alimentare, inclusiv glucidele, păstrînd însă un echilibru între diferitele principii. Noua concepție în fixarea regimului alimentar arată că hidrații de carbon (glucidele) nu trebuie să fie în cantități prea mici pentru că aceasta duce la un dezechilibru alimentar. De exemplu, dacă unui individ sănătos îi sînt necesare circa 300—350 g hidrocarbonate, unui diabetic i se vor scădea la 200—250 g. Singurul corectiv trebuie adus sursei de extracție a acestor glucide, în sensul ca ele să provină din rădăcinoase (sfeclă) și semințe, nu din produse rafinate (zahăr, dulciuri), deoarece acestea se digeră și se rezorb mai greu.

O mare atenție trebuie acordată asigurării cantităților necesare de proteine, pentru a nu favoriza fenomene de insuficiență hepatică. Vitaminele și unele substanțe minerale — cum este potasiul — sînt de asemenea necesare și ele pot fi asigurate prin fructe și zarzavaturi. Alimentele trebuie în prealabil cîntărite cu atenție pentru a nu depăși cantitățile permise.

În ce privește tratamentul medical, insulina continuă a rămîne cel mai bun mijloc de echilibrare a diabetului zaharat, utilizată fiind în injecții făcute cu 10—15 minute înainte de fiecare masă, calculîndu-se o unitate de insulină la 2 grame de glucoză eliminate în urină.

Există și un tip de tratament cu insulină cu acțiune lentă (retard) de la 12—24 ore, care se administrează cu 1—2 ore înainte de masa de prînz. Se face însă 1/2 — 1/3 din cantitatea de insulină obișnuită în numai 1—2 injecții pe zi. În tratamentul cu insulină lentă se recomandă bolnavului să mănînce din 3 în 3 ore, consumînd cantitativ foarte multe hidrocarbonate în

perioada de maximă acțiune a insulinei, spre a evita pericolul unei hipoglicemii.

Paralel cu insulina se mai folosesc sulfamidele hipoglicemice (Tolbutamid, Carbutamid, Cicloral, Meguan, Glucophage, Butilbiganida etc.). Sulfamidele antidiabetice au rolul de a stimula secreția insulinei în celulele pancreatice.

Recent, prof. dr. Leibner de la clinica medicală a Universității din Innsbruck (Austria) a obținut rezultate incurajatoare prin experimentarea cu succes a unui nou preparat antidiabetic: Glibenziclamid. Cercetătorul austriac a demonstrat că 2,5—3,5 mg din acest preparat au un efect superior celui cauzat de 500 mg Tolbutamid. El este bine suportat de bolnavi și nu are efecte nedorite. La bolnavii cu diabet latent sau slab care, pînă atunci primiseră 250 mg Tolbutamid, după ce au luat 2,5 mg din noul preparat s-au constatat chiar semne de hipoglicemie, care au dispărut cînd doza a fost redusă la 1,5 mg. La început, bolnavilor li se dau zilnic cîte două tablete de Glibenziclamid. Apoi doza zilnică completă (3 tablete/zi) se dă la dejun. Noul tratament a dat excelente rezultate mai ales la obezii diabetici.

Dr. Z. A. Barski

LA ÎNTREBĂRILE CITITORILOR

Băiat sau fată?

— Poate fi diagnosticat sexul copiilor înainte de naștere? —

Glandele sexuale sînt cunoscute și sub numele de gonade. Ele reprezintă organele sexuale primare și dau naștere celulelor sexuale masculine sau feminine și hormonilor de care depinde în ultimă analiză masculinitatea sau feminitatea individului.

Sexul, și o dată cu acesta tipul de glande sexuale care urmează să se dezvolte, se schitează totuși în epoca cea mai timpurie din evoluția individului, și anume încă de cînd se nasc ovulul și spermatozoidul părinților. Factorul determinant este tipul de cromozomi (X sau Y) din celula spermatică. După cum se știe, celulele organismului uman posedă 48 de cromozomi — 24 de perechi. La masculi, cromozomii unei perechi sînt deosebiți. Unul dintre ei este mic și este denumit Y. Celălalt cromozom din aceeași pereche este mare și este denumit X. La femelă cromozomii sexuali sînt amîndoi mari, adică sînt cromozomi X. Atunci cînd celulele germinale masculină și feminină ajung

esculap
esculap esculap
esculap esculap escula
esculap esculap escu
esculap esculap esculap
esculap esculap esculap escu
esculap esculap esculap e
esculap esculap esculap escula
esculap esculap esculap e

la maturație, ficcare din ele primește numai jumătate din numărul de cromozomi. Aproximativ jumătate din celulele spermatică vor conține prin urmare un cromozom Y, iar cealaltă jumătate va conține un cromozom X.

Fecundarea unui ovul de către o celulă spermatică avînd un cromozom Y duce la formarea unei celule (sau cum se mai spune a unui zigot) care conține cîte un cromozom din fiecare tip. Dacă celulele organismului unui individ vor conține prin urmare — fiecare din ele — o pereche de cromozomi XY, atunci fătul va fi mascul. Dacă ovulul este fecundat de o celulă spermatică ce conține un cromozom X, atunci fătul va fi o femelă (XX).

Geneticienii englezi Barr și Bertram au descoperit că celulele organismului masculilor și femelelor se pot deosebi unele de altele prin examen microscopic. Nucleul unei celule femele conține un corpuscul foarte mic format din cromatină — așa-zisa cromatină sexuală. Cu foarte rare excepții, celulele masculine nu posedă această cromatină sexuală.

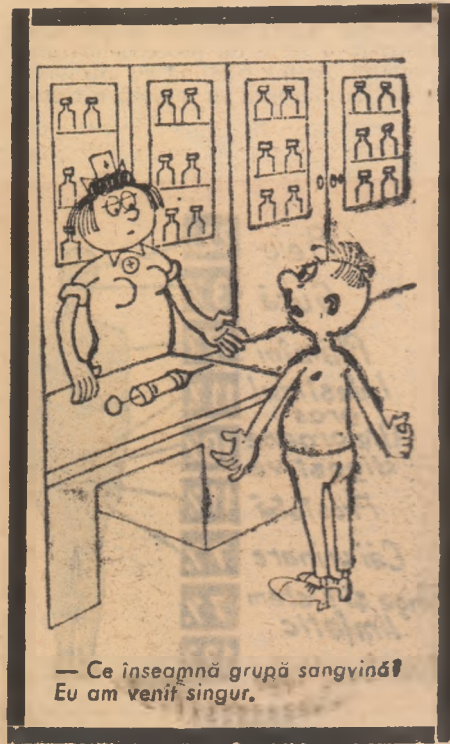
Cromatina sexuală se formează în primele stadii ale dezvoltării, fără a fi influențată în vreun fel de hormoni sexuali. Prezența ei poate servi deci la diagnosticarea intra-uterină a sexului copilului.

Băiat sau fată? La întrebarea aceasta a răspuns recent doctorul Amerose de la Universitatea din Chicago, care a putut stabili ante partum — înainte de naștere — diagnosticul de sex al fătului punșionînd sacul amniotic (punga cu apă a gravidei). Examinînd astfel 63 de copii înainte de naștere, el a constatat că atunci cînd fătul este de sex feminin, în lichidul amniotic va fi prezentă și o cromatină sexuală care este total absentă cînd este vorba de un făt de sex masculin.

Diagnosticul de sex a fost ireproșabil în toate cazurile cu o singură excepție: o sarcină cu doi gemeni, cînd sexul celor doi frați nu a mai putut fi anticipat.

Viiitorii părinți vor putea fi deci satisfăcuți în curiozitatea lor. Vor ști de la bun început la ce să se aștepte băiat sau fată!

Dr. Saveli Merkurov

— Ce înseamnă grupă sanguină? Eu am venit singur.

PORTO RICO

Cu taxiul prin... junglă

De la New York la San Juan, capitala insulei Porto Rico, avionul face circa patru ore, deasupra Atlanticului. Instalată comod într-un fotoliu adânc, savuram în gând plăcerea pe care avea să mi-o procure întâlnirea cu un soare cald și o briză înviorătoare, aurie, fără de care nu poate fi imaginat exotismul tropical.

Și, din cauza emoției, nici n-am observat când avionul a aterizat. Am coborât scara și... nici soare, nici valuri azurii: se cernea o ploaie mărunță.

În piața de lângă aeroport se aflau doi-trei palmieri piperniciți, asemănători cu cei expuși pe la noi în restaurantele de provincie, un chioșc cu suvenire neinteresante și câteva taxiuri.

„Facea să vin pină aici atîta amar de drum?” m-am întrebat dezamăgit.

Dar, neavînd altă soluție, am pornit apoi împreună cu viitoru-mi ghid, un

în cadrul uniunii“. Evident, în uniune cu America.

— Dar ce produse exportă mohorîta dv. insulă?

— Mohorîta? Nu vă necăjiți, ploaia de astăzi e numai un preludiv la torențialele noastre ploii tropicale. Dar încă nu e vremea lor. Așa încît veți vedea natura în toată frumusețea ei. Exportăm zahăr, cafea, rom, tutun, ananas, nuci de cocos, produse meșteșugărești, din toate cite puțin.

Treceam tocmai pe lîngă doi zgirie nori care distonau strident, după părerea mea, cu coloritul tropical al insulei.

— N-avem încotro, mi-a spus însoșitorul meu. Insula are pămînt puțin, de aceea trebuie să se construiască în înălțime...

Pe nesimțite am ajuns în fața hotelului „Sheraton”, unde aveam reținută

Trestia de zahăr, una din principalele bogății ale insulei

profesor de la universitatea de stat din Porto Rico, într-o plimbare prin oraș, pe o stradă monotonă fără nici un pic de verdeață, cu un peisaj tipic pentru un oraș modern din beton și asfalt.

— Mai întii să vă dau cîteva informații despre Porto Rico, în eventualitatea că nu le cunoașteți, s-a oferit amabil însoșitorul. Insula e mică, are o suprafață de numai 9000 km². A fost descoperită de Columb, în 1493, și timp de 400 de ani a fost stăpînită de Spania. Limba de bază e spaniola, după care urmează engleza. Băștinașii, indieni, au fost exterminați aproape în întregime de colonizatori. La sfîrșitul secolului XIX, între Spania și America a izbucnit un război și Spania învinsă a trebuit să cedeze Porto Rico Statelor Unite. Insula a fost colonie americană pînă în 1952.

— Dar de atunci s-a schimbat ceva?

— Desigur... În 1950 a izbucnit o răscoală care a cuprins toată insula, dar americanii au înăbușit-o. După doi ani, Porto Rico a obținut totuși o constituție. Și în insulă a fost instaurat un regim ciudat, numit „Stat liber

o cameră la etajul 15. Am dat la o parte draperiile și am ieșit în balcon. Nu mai ploua. Ultimele crîmpeie de nori erau alungate de pe cer de un vînt răcoros. Natura era parcă alta; culorile erau deosebite, neobișnuit de pronunțate, fără semitonuri, creînd o uimătoare armonie prin incompatibilitatea lor. Cerul era albastru, dar în același timp parcă lustruit ca o ceașcă de porțelan după ce a fost arsă. Oceanul era și el albastru, dar avea o altă nuanță, mai aspră, mai sumbră, cu reflexe liliacii, verzui și aurii. Plaja, frumoasă, era pustie. Nimeni nu se bronza la soare, nimeni nu făcea baie. Pe țarm nu erau bănci, nici cabine. O plajă sălbatică sub ferestrele unui hotel de lux. De ce? Să fie de vină rechinii? Nu. Pur și simplu în Porto Rico nu se obișnuiește să se facă plajă pe țarm. În curtea hotelului se afla un bazin cu apă albăstruie și în jurul lui bănci acoperite cu salteluțe multicolore, umbrele strident colorate, cabine. Și două cafele. În jurul bazinului se adunaseră toți locatarii hotelului cu 19 etaje. Nu puteam înțelege de ce se inghesuiau pe petecul de beton din preajma unui bazin artificial, în loc să se desfete în valurile oceanului. Încît am hotărît ca, în ciuda obiceiului din partea locului, să încerc, a doua zi, să fac baie în mare.

Oceanul dormita. Dar chiar primul val, destul de mic, m-a trîntit, m-a acoperit cu apă și m-a întors cu fața în jos. Abia atunci mi-am dat seama că am subapreciat puterea valurilor. Oare nu acesta e motivul pentru care splendida plajă e atît de pustie?

...San Juan, capitala insulei, se împarte net în două părți distincte; orașul vechi și orașul nou. Nolle cartiere sînt rodul unei rafinate fantezii a arhitecților. Hotelurile caută să se întrecă unele pe altele prin somptuozitate și originalitate. Unul dintre ele este alcătuit în întregime din scoici, adică acoperișul, balcoanele și intrarea au toate formă de scoică. Un alt hotel, „La Concha”, este în întregime dantelat. Turisții bogăți au apoi la dispoziție în noile cartiere localuri de noapte — unde se practică și jocuri de noroc — și magazine cu mărfuri extrem de scumpe.

Străduțele din partea veche a orașului nu depășesc lățimea unui coridor. Mașinile înaintază în șir neîntrerupt

și atît de încet încît, de la distanță, pare că s-au așezat la rînd așteptînd cine știe ce. Prăvăliioarele sînt gata parcă să se prăbușească sub greutatea produselor meșteșugărești: coșuri și rogojini de paie, cutiuțe din nuci de cocos și multe alte obiecte colorate.

Porto Rico are patru universități, dar cea mai mare dintre ele este universitatea din San Juan. Orașelul universitar se află la circa zece kilometri de centrul capitalei.

— Avem un număr mare de studenți, mi-a spus cu îndreptățită mîndrie profesorul care mă însoțea. Guvernul portoricăan alocă pentru învățămînt o treime din bugetul țării. Circa 70 la sută din populație este acum alfabetizată. Totuși fondurile sînt insuficiente.

Clădirea universității seamănă cu un castel din basme: pe fațadă are cupidonii, zeități dolofane și balauri. Iar pe părțile laterale, turnulețe împodobite cu o dantelă în piatră. Edificiul e înconjurat de un parc la fel de feeric.

În cursul vizitei prin oraș am văzut și o fortăreață, cu ziduri foarte puternice, care se înalță cu mai bine de 40 de metri deasupra oceanului. Sînt forturile și bastioanele puternicei cetăți El-Morro, construită în 1539 din ordinul regelui spaniol Carol al V-lea. Mult sînge s-a vărsat acolo în timpul războaielor cu olandezii și englezii. În 1625, generalul olandez Hendrik a asediat El-Morro și a ars pînă în temelii San Juan. Autoritățile spaniole au reconstruit însă orașul și, pentru a-l apăra dinspre uscat, au înălțat puternicul fort San Cristobal, unit cu El-Morro prin zidul nordic al orașului.

Înainte de a pleca spre Porto Rico prietenii îmi recomandaseră stăruitor: „Să te duci neapărat în junglă. Nu uita jungla!” Mărturisesc că acest cuvînt îmi dădea emoții. Mi-o imaginam plină de primejdii nevăzute, de întîlniri cu fiare... Și într-o zi am pornit spre junglă. Cu taxiul, pe o splendidă șosea. Am mers o bună bucată de vreme pe lîngă niște sătulețe, pe lîngă mici plantații de ananas și lungi șiruri de colibe — prăvălii, acoperite cu paie, în care se vindeau legume și banane atunci culesc. De altfel, bananele portoricane n-au nimic comun cu cele care se consumă pe continentul american și care se importă și în Europa. Sînt mici și durdulii, foarte zemoase, cu gust de ananas, dar din cauza coajei foarte fragile nu pot fi transportate. De aceea sînt extrem de ieftine.

După ce a înconjurat, șerpuint pe serpentine, o pădure, șoseaua a început să urce în munți.

— Mai e mult pînă în junglă? l-am întrebat pe ghid.

Acesta s-a uitat nemulțumit la mine și mi-a răspuns sec:

— Asta e jungla.

Am privit la dreapta, la stînga. Era, într-adevăr, o pădure deasă plină de hățșuri. Dar asemenea „jungle” există și pe la noi...

— Știți că la San Juan locuiește celebrul violoncelist spaniol Pablo Casals? m-a întrebat la un moment dat profesorul.

— Dar cîți ani are? Dacă nu mă înșel, a făcut un turneu în Rusia la începutul secolului și era încă atunci un muzician consacrat.

— Are 93 de ani, dar e plin de energie, de vitalitate. Se poate spune că se află în fruntea vieții culturale a orașului. În fiecare an organizează concerte simfonice, la care participă celebrități muzicale din toată lumea, și e un foarte activ membru al „Clubului culturii portoricane”. Pablo Casals e un fervent apărător al culturii naționale.

...Vizita mea în insulă se încheiase. Mă aflam iar pe aeroport. Deodată a început să toarne cu găleata. O ploaie torențială, tropicală. Socotindu-se parcă răspunzător de acest capriciu al naturii, profesorul mi-a spus pe ton de scuză:

— Ce ghinion. Cine și-ar fi închipuit că anul ăsta vremea o să se strice atît de repede? În schimb, n-o să regretați că plecați.

Dar mie îmi părea rău că părăsesc insula.

N. Kramova

OLANDA

Limbajul morilor de vînt

Dintre toate darurile naturii Olanda posedă din belșug mai ales vînt și apă. Țara este opera olandezilor și... a morilor de vînt. Oamenii au tăiat canale, au înălțat diguri și au fabricat pompe. Restul au făcut morile de vînt. Invir-

tindu-și sirguincios aripile, ele au pus în funcțiune pompele de apă și au uscat solul imbibat de umiditate. Numai datorită lor, harnicelor mori, care au lucrat fără răgaz zi și noapte, s-au putut smulge apei suprafețe imense. Morile muncesc astfel de 1200 de ani și oamenii le-au înconjurat întotdeauna cu grijă și recunoștință. Încît e de la sine înțeles că morile de vînt se bucură în această țară de privilegii deosebite; mai mult, olandezii le-au înzestrat și cu grai.

În plină conversație...

Da, nu vă mirați, morile de vînt olandeze știu să vorbească. Nu să flecărească, să istorisească tot soiul de năzbitii, ci să vorbească cu toate cele patru aripi ale lor despre lucruri serioase.

Fiecare poziție a aripilor are o semnificație. Cel care le dirijează mișcările poate comunica orice dorințe unui interlocutor care cunoaște și el „limbajul” morilor. Mesajele pot fi transmise pînă la distanțe de cîteva kilometri, căci, înălțîndu-se deasupra caselor și a copacilor, morile sînt excelent văzute din toate părțile. Dacă morarul a fixat aripile în formă de „X” înseamnă că în casa lui se petrece un eveniment îmbucurător. Dar ce anume? Spre a descifra exact mesajul trebuie să privești cu luare aminte: dacă aripa mare e roșie, înseamnă că morarul a căpătat un copil. Dacă e albastră, fiica i s-a măritat.

Dacă aripile închipuie o cruce înclinată spre dreapta, în casă e doliu. Iar dacă prin apropiere trece un cortegiu funerar, morarul întoarce încet acoperișul în formă de căciulă al morii, îndreptînd aripile cu fața spre procesiune.

Aranjînd aripile în cruce dreaptă, în care aripa de sus e neapărat verde, morarul își vestește clienții că, din pricina unor defecțiuni, moara nu funcționează.

Morarul poate chema, în caz de nevoie, un dulgher sau un alt meseriaș, poate anunța că începe evacuarea apei cu pompele, ba poate chiar pofti un prieten la o halbă de bere.

Scirțitoarele aripi pot vorbi despre orice eveniment din viața unui sat. Dar am păcătuit împotriva adevărului dacă am limita numai la atît rolul limbajului morilor. În timpul inundațiilor și al războaielor, morile au făcut servicii înfinit mai mari.

În timpul războiului împotriva dominației spaniole, aripile morilor au transmis ordinele lui Wilhelm de Orania și informații despre mișcarea trupelor inamice. Este evident că în vremea aceea, cînd nu exista radio, nici telefon, rolul acestui „mijloc de informare” trebuie că a fost foarte mare.

În 1940, Olanda a fost invadată de hitleristi înarmați pînă în dinți cu tehnică modernă. Convorbirile telefonice și emisiunile de radio erau interceptate. Numai morile continuau să-și rotească aripile. Nu mai vorbeau însă despre nunți și botezuri. Ci transmiteau informații aviației aliate.

Pentru prima oară în istoria aviației echipajul unui bombardier a avut atunci în componența lui și un morar, care citea de la bordul avionului știrile semnalate de pe pămînt:

— Germanii au mutat aerodromul în satul nostru. Apărarea anti-aeriană a fost instalată lîngă Niiv-Milligem. Jan din Coog-ann-de-Zaan a sosit la destinație.

Acum, olandezii s-ar putea lipsi de mori pentru măcinatul cerealelor sau evacuarea apei. Cu toate acestea, în țară au rămas o mie de mori. Iar oamenii au pentru ele cele mai calde sentimente. Pentru că, așa cum spun, Olanda a fost făurită de olandezi și... de morile de vînt.

F. Gorodinski

globul
globul globul
globul globul globul
globul globul globul globul
globul globul globul globul
globul globul globul globul
globul globul globul globul
globul globul globul globul
globul globul globul globul

Uşoare și răcoroase, foarte potrivite pentru vară

cămăși

1970.

Practice la serviciu și pentru sport, ușor lavabile, croială modernă, modele variate, confecționate din poplin și bumbac cu poliester (tin TERCOT).

**ANUNȚ
IMPORTANT :**

HANUL PRAHOVA

S-a redeschis Hanul PRAHOVA, unitate în stil tradițional românesc, organizată de cooperăția de consum în incinta „Complexului expozițional Piața Scintei”.

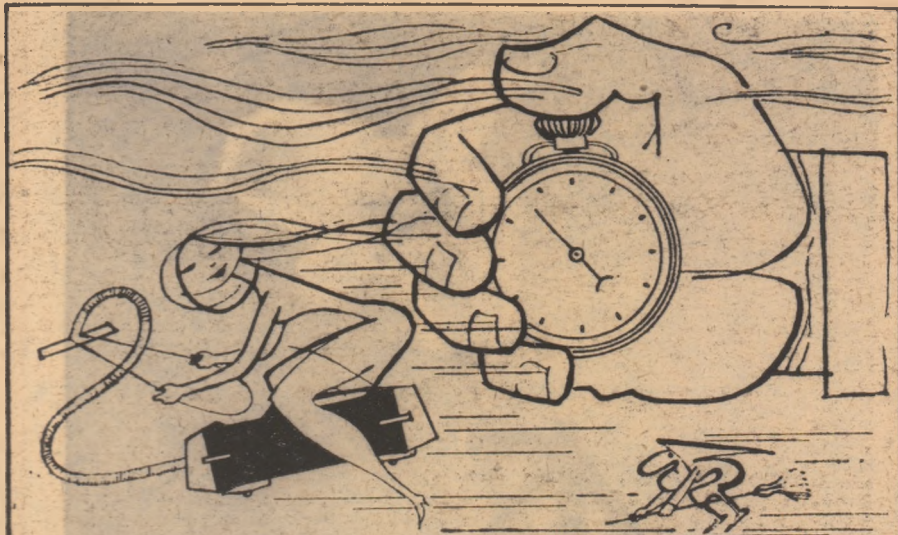
Găsiți în permanență :

- sărmăluțe munte-nești cu mămăliguță ;
- mititei special ;
- frigărui asortate ;
- cîrnăclori altenești ;
- cașcaval sufle ;
- garnituri și salate de sezon.

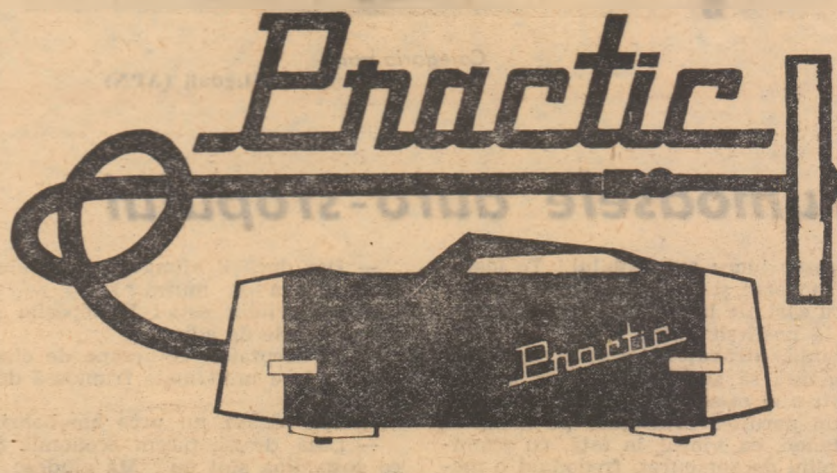
Vinul casei, soiuri renumite de vinuri românești, bere.

Seara, orchestră și ring de dans.

Rețineți locuri din timp la telefon 18 01 31.

**TIMP CÎȘTIGAT
FACÎND CURĂȚENIE
CU ASPIRATORUL
DE PRAF**

Aspiratorul de praf PRACTIC, de o construcție modernă, vă scutește de efort și vă economisește timpul.

Cu ajutorul aspiratorului de praf PRACTIC puteți, cu ușurință, înlătura praful și impuritățile de pe : dușumele, pereți, mobilă, covoare, haine, tapițerie, radiatoare și din locuri greu accesibile.

PRACTIC poate fi utilizat și pentru pulverizarea de lichide.

Prin calitățile sale constructive, are un consum redus de energie electrică : 0,15 lei pe oră.

Prețul aspiratorului de praf PRACTIC este de 785 lei.

Se vinde și cu plata în 8 rate lunare, aconto-ul fiind de numai 118 lei.

Cooperativele meșteșugărești din județul Buzău execută prin unitățile de deservire a populației :

**COOPERATIVA „SPORUL“ BUZĂU
ȘI**

**COOPERATIVA „SOLIDARITATEA“
RÎMNICU SĂRAT :**

lenjerie de pat și de corp, cusături cu alesătură, covoare orientale și covoare românești țesute în gherghef : diverse articole pentru copii și nou-născuți, tricotațe.

**COOPERATIVA „MUNCITORUL“
BUZĂU :**

plăpumi, confecții, îmbrăcăminte, lenjerie, articole de uz casnic din lemn, manechine croitorie și vitrină, mobilă.

Poșta medicului

(Urmare din pag. 8-a)

PAUL M. — Iași : Sindromul astenic este o problemă pe care am tratat-o adesea în paginile noastre. Răsfoiți colecția revistei. În ce privește combaterea lui „pe cale naturală” vă recomandăm exercițiile de tratament autogen din cartea „Nevroza astenică” de S. Stănescu.

ARPA — Sinaia : 1) Apariția zahărului în urină e întotdeauna patologică. În mod normal în urină nu există urme de zahăr. Glicozuria apare de regulă atunci cînd nivelul glicemiei atinge 160—170 mg%. (prag de eliminare). 2) Aveți dreptate. Îndoiala constituie prima premisă a ginirii — spunea Descartes.

